

WSTĘP

Prezentowana publikacja stanowi próbę znalezienia odpowiedzi na pytanie: Jakie jest znaczenie mechanizmów psychologicznych w procesie readaptacji osób naruszających normy prawa karnego?

Inspiracją do jej powstania były wyniki badań dotyczące związków między funkcjonowaniem wybranych mechanizmów osobowościowych a sposobem adaptacji jednostek zagrożonych wykluczeniem społecznym z powodu konfliktu z prawem karnym. Analizy empiryczne przeprowadzono w trzech grupach – nieletnich (N=511), osadzonych w zakładach karnych (N=109) i byłych więźniów (N=99). Badania przeprowadzono w ramach projektu „Więzi społeczne zamiast więzień. Wsparcie pozytywnej readaptacji zagrożonych wykluczeniem społecznym z powodu konfliktu z prawem”, współfinansowanego przez Europejski Fundusz Społeczny. Szczegółowe wyniki z przeprowadzonych analiz empirycznych zawiera raport z badań, który został opracowany przez zespół pod kierunkiem I. Niewiadomskiej.

Przedmiotem refleksji niniejszej publikacji są zarówno argumenty wskazujące na to, że pozytywna readaptacja osób wchodzących w konflikt z prawem karnym stanowi skuteczny sposób przeciwdziałania karierze przestępczej, jak również analiza mechanizmów psychologicznych, które w istotny sposób kształtują proces przystosowania jednostek naruszających obowiązujące normy społeczne. W ramach pierwszego zagadnienia podjęto próbę odpowiedzi na następujące pytania: co to jest kariera przestępcza?; na czym polega pozytywne przystosowanie osób nią zagrożonych?; jak można mierzyć proces readaptacji?; jakie są zalety psychologicznego pomiaru readaptacji przestępców? Konkluzje odnoszące się do przedstawionej tematyki zawiera rozdział I.

Analiza wpływu czynników psychologicznych na proces pozytywnego przystosowania osób zagrożonych karierą przestępczą została zaprezentowana w kolejnych ośmiu rozdziałach. W ich treści uwzględniono takie wymiary funkcjonowania osobowości jak: poczucie koherencji (rozdział II), doświadczanie własnej skuteczności (rozdział III), osobowościowa orientacja wartościująca (rozdział IV), poczucie alienacji/zakorzenia (rozdział V), odczuwanie warto-

ści własnego życia (rozdział VI), spostrzeganie jakości kontaktów interpersonalnych (rozdział VII), zdolności zaradcze w sytuacjach trudnych – w tym sposoby radzenia sobie o charakterze strategicznym i religijnym (rozdział VIII) oraz unikowym (rozdział IX).

Każdy z rozdziałów wskazujących na przystosowawczy wpływ czynników psychologicznych składa się z czterech części. Pierwsza z nich odpowiada na pytanie, na czym polega istota określonego wymiaru osobowości, druga – wskazuje na mechanizmy wpływania na zachowanie przez określony czynnik osobowości, część trzecia odwołuje się do wyników badań przeprowadzonych w ramach projektu „Więzi społeczne zamiast więzień” po to, aby przedstawić zależności między sposobem funkcjonowania testowanego wymiaru psychologicznego a przystosowaniem osób zagrożonych karierą przestępczą, zaś część czwarta zawiera wskazówki odnoszące się do możliwości kształtowania prezentowanego czynnika psychologicznego po to, aby zwiększać prawdopodobieństwo pozytywnej readaptacji osób zagrożonych karierą przestępczą.

Rozdział X stanowi rodzaj podsumowania zagadnień związanych z psychologicznymi mechanizmami readaptacyjnymi, ponieważ zaprezentowana w nim treść wskazuje na to, że czynniki osobowościowe stanowią ważne zasoby w procesie przystosowawczym człowieka. W tym kontekście zwrócono uwagę na takie kwestie jak istota funkcjonowania zasobów adaptacyjnych, ich wpływ na zachowanie jednostki ludzkiej oraz na związki, jakie zachodzą między dystrybucją zasobów a przystosowaniem osób zagrożonych karierą przestępczą.

Przedstawiana publikacja jest adresowana do wszystkich osób zainteresowanych problematyką pozytywnej readaptacji przestępców, w tym szczególnie – kuratorów sądowych, podmiotów odpowiedzialnych za resocjalizację penitencjarną i pracowników socjalnych, dla których omawiane w książce zagadnienia stanowią zarówno przedmiot teoretycznych rozważań, jak i praktycznej realizacji. Monografia jest również wyjątkowym zaproszeniem do refleksji, kierowanym w stronę studentów psychologii, pedagogiki, pracy socjalnej i prawa, którzy pragną wzbogacić swoją wiedzę w zakresie przedstawianych w niej tematów.

*Iwona Niewiadomska
Joanna Chwaszcz*